

ПІДРУЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ ДЛЯ СЛОВАКІВ

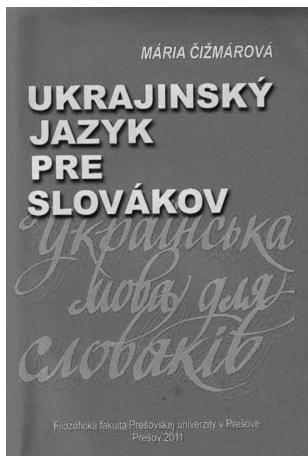
ЧИЖМАРОВА М. Українська мова для словаків / М. Чижмарова. – Пряшів, 2011. – 282 с.

Проголошення Україною незалежності у контексті трансформаційних процесів у країнах центральної Європи помітно активізувало, окрім іншого, й потребу викладання та популяризації української мови за межами держави. Проте в багатьох закордонних університетах це завдання розв'язували за допомогою «переганання овець» із однієї кошари в іншу: новозасновували кафедри української, подібно до інших, донедавна «бездержавних» філологій, – білоруської, хорватської – формували коштом скорочуваних фахівців із кафедр російської філології. Такий процес переорієнтації, на жаль, не завжди виявлявся надійним підґрунтям для здійснення успішного старту в новій галузі національної глоттодидактики, яким було викладання української мови як іноземної. Добре засвоєна українцями-вчорарусистами мапрялівська* програма розуміння ролі та значення російської мови у країнах колишнього соцтабору відіграла не останню роль в очевидній стагнації україністики, що спостерігається мало чи не в кожному закордонному університеті, де вивчається (або донедавна вивчалась) українська мова. Адаже створені там навчальні посібники для практичних курсів (лекторатів) української мови нерідко зводяться до демонстрації псевдофольклорного хуторянсько-шароварного малоросійства із хрестоматійними «ти ж мене підманула» й анекдотами про сало, горілку тощо, тому вони аж ніяк не можуть прислужитися шляхетній меті презентації та популяризації української мови в сучасному європейському суспільстві.

У контексті непривабливого стану сучасної української лінгводидактики за кордоном вигідно вирізняється Пряшівський університет як цікавий та сучасний осередок україністики. Звичайно, це можна пояснити і тим, що на Пряшівщині споконвіків проживає українська меншина, а пряшівська україністика має більш ніж півстолітню історію та може пишатися такими гучними іменами, як М.Мушинка, М.Штець, В.Латта, М.Чижмарова, Л.Бабота та ін. Не випадково, що саме кафедрі україністики у Пряшеві й випала місія популяризації української мови на загальнословацькому рівні. Активність та продуктивність пряшівських науковців підтверджує факт видання чергового навчального посібника «*Ukrajinský jazyk pre Slovákov*» («Українська мова для словаків»), авторкою якого є професор Марія Чижмарова.

Цей посібник адресований передусім студентам I-го курсу, які вивчають українську мову як чужу. Представлений у ньому матеріал передбачає

* Від МАПРЯЛ – «Международная ассоциация преподавателей русского языка и литературы».

мінімальний рівень мовної компетенції студентів, тобто його авторка розраховує, що користувачі вже опанували не лише техніку читання української кирилиці, а й мають певний запас активної лексики української літературної мови та вміють використовувати його в найпростіших комунікативних ситуаціях. На цій основі авторка вибудовує свою дидактичну пропозицію, а саме: пропонує для засвоєння елементарні теоретичні відомості про функціонування мовних рівнів (фонетики, морфології, синтаксису) української мови та віддзеркалення їх у мовленнєвій практиці. Все це у поєднанні з ретельно дібраним переліком розмовних тем дає змогу студентам перейти на якісно новий щабель спілкування українською.

Підручник складається з 21-го уроку, тематика яких має амбітну мету охопити найрізноманітніші сфери української комунікативної дійсності, зокрема: професії, університетське середовище, подорожування, дозвілля, мистецтво, культуру та ін. Успішній реалізації цієї мети сприяє сама будова кожного уроку, стрижнем якого є тексти на розмовну тему або діалоги. М.Чижмаровій удалося створити і використати природні, ненадумані й водночас сучасні розмовні тексти, увесь блок методичних елементів уроку – словнички, вправи, ілюстративний матеріал – адекватний і відповідає частотній градації. Як позитивні риси посібника варто також відзначити стереотипність будови уроку. Продумана система послідовно використаних умовних позначок чітко маркує кожен окремих сегмент уроку. Таким чином, заняття, розраховане на 2–3 академічні години, послідовно творить ефективно вибудований лінгводидактичний комплекс. У ролі першого елемента авторка запропонувала для ознайомлення вірш, пов'язаний з основною темою уроку. Прикметно, що це поезія, відомі як на загальноукраїнському рівні (Тараса Шевченка, Івана Франка, Богдана-Ігоря Антонича, Василя Симоненка та ін.), так і поетів Словаччини

або ж сусіднього Закарпаття (Юрія Бачи, Федора Лазорика, Петра Скунця, Тетяни Ліхтей та ін.). Наступний, другий сегмент заняття – українсько-словацький словничок актуальної лексики (два-три десятки тематичних слів). Третій елемент, центральний, – розмовна тема, у вигляді чи то розповіді, чи то діалогу, які часто доповнені вправами на закріплення відповідної лексики та слововживання. Четвертий елемент – теоретичний блок – виклад інформації про дватри фонетичні чи орфоепічні явища в поєднанні з аналізом граматичних правил. П'ятий елемент – вправи для перевірки (самоперевірки) здобутих знань. Закріпленню нового матеріалу покликаний слугувати наступний сегмент уроку – добірка вправ на роботу з текстом: аудіювання, формулювання запитань за змістом тексту, діалоги на актуальні життєві теми тощо. У цьому ж сегменті знайдено обов'язковий вид завдань – переклад словацькою мовою. Своєрідний з погляду наповнення сьомий сегмент – це текст зі світу цікавого, що вносить у педагогічний процес елемент атракції та евристичності. Знаючи, що, добираючи тексти, М.Чижмарова намагалася якнайповніше представити словацьким студентам українську культуру. З цієї метою подано розповіді про І.Пулюя, А.Кримського, С.Бубку, Софію Київську, Києво-Печерську лавру, архітектуру Львова, великодні та різдвяні звичаї тощо. Великий пізнавальний потенціал мають тексти, присвячені Асканії Новій, Дністровському каньйону, озерам Світязь та Синевир. Починаючи з четвертого уроку, прикінцевий етап заняття передбачає ознайомлення студентів з найкращими зразками українських народних пісень. Наведені сегменти також мають лінгвокраїнознавче наповнення, а саме: найважливіші відомості про Україну, її культуру та історію, сучасне життя українців, про визначні місця та відомих українців тощо.

Попри те, що підручник створювався за кордоном, авторці успішно вдалось уникнути місцевих діалектизмів та регіоналізмів чи словакізмів. До того ж такі рубрики, як мовленнєвий етикет, відмінювання прізвищ та ін. можна з певністю залічити до категорії актуальних питань не тільки для іноземців. Проте, на нашу думку, не було потреби вводити в підручник завдання з культури мовлення, зокрема пов'язані з суржиком чи нерегламентованими русизмами. Але це зовсім не применшує вартості рецензованого посібника, який засвідчує вихід лінгводидактики української мови як чужої на новий, європейський рівень, що, звичайно, не може не тішити.

Олег БЕЛЕЙ,
професор

Вроцлавського університету